

Republika e Kosovës • Republika Kosovo • Republic of Kosovo
Institucioni i Avokatit të Popullit • Institucija Ombudsmana • Ombudsperson Institution

RAPORT ME REKOMANDIM

A.nr. 236/2017
Esmë Shijaku

lidhur me zvarritjen e procedurës në Gjykatën e Apelit në lëndën AC. Nr. 1717/2015

**Për: Z. Hasan Shala, Kryetar
Gjykata e Apelit**

Prishtinë, më 1 dhjetor 2017

Qëllimi i raportit

1. Qëllimi i këtij raporti është tërheqja e vëmendjes së Gjykatës së Apelit, lidhur me nevojën e ndërmarrjes së veprimeve përkatëse për shqyrtimin dhe vendosjen për lëndën AC.nr.1717/2015, sipas aktgjykimit C.Nr.1250/92, pa vonesa të mëtutjeshme.
2. Ky raport është i bazuar në ankesën individuale të z. Esmë Shijaku si e paditur e rendit të tretë, në tekstin e mëtejshëm (*ankuesja*) dhe mbështetet në faktet dhe provat e ankueses, si dhe nga shkresat e lëndës të cilat i posedon Institucioni i Avokatit të Popullit (IAP), lidhur me zvarritjen e procedurës gjyqësore për lëndën AC.nr. 1717/2015, që ka të bëjë me vërtetimin e pronësisë, në bazë të të drejtës së parablerjes sipas kundërpardisë së palës së paditur-ankueses.

Baza ligjore

3. Sipas nenit 135, para. 3 të Kushtetutës: *“Avokati i Popullit ka të drejtë të bëjë rekomandime dhe të propozojë masa, nëse vëren shkelje të të drejtave dhe lirive të njeriut nga ana e organeve të administratës publike dhe organeve tjera shtetërore”*.
4. Po ashtu, Ligji Nr. 05/L-019 për Avokatin e Popullit, neni 16 paragrafi 8, përcakton se: *“Avokati i Popullit mund të jep rekomandime të përgjithshme për funksionimin e sistemit gjyqësor. Avokati i Popullit nuk do të ndërhyjë në rastet dhe në procedura tjera ligjore që janë duke u zhvilluar para gjykatave, përveç rastit kur ka zvarritje të procedurave”*.

Përmbledhja e fakteve

Faktet, dëshmitë dhe informatat me të cilat posedon Institucioni i Avokatit të Popullit (IAP), mund të përmbledhen si në vijim:

5. Paditësit në padinë e parashtruar në gjykatë me datën 24 qershor 1992, sipas C.Nr. 1250/92, nga ana e paraardhësit të tyre të ndjerë, kanë theksuar që në mënyrë të pandërprerë janë në posedim dhe shfrytëzim të shtëpisë në parcelën e cila është objekt i kontestit.
6. Më 3 nëntor 1994, paditësit ushtrojnë një padi tjetër (C. Nr. 965/94) kundër *ankueses*, ku kërkohet vërtetimi i pronësisë në bazë të parablerjes dhe anulimi i kontratës së shitblerjes së paluajtëshmerisë.
7. Më 19 tetor 2002, me padinë C. Nr. 589/02, paditësja, kishte ushtuar padi tjetër, kundër *ankueses*, dhe ka kërkuar që të vërtetohet e drejta e pronësisë në shtëpi, në bazë të mbajtjes duke theksuar se të njëjtën e shfrytëzon që nga viti 1936 me pretendim se atë shtëpi e ka blerë vjehri i saj, i cili vitin e njëjtë është shpërngulur në Turqi.
8. Me 15 mars 2013, Gjykata Themelore në Prizren, me qëllim të ekonomizimit të procedurës i ka bashkuar lëndët C. Nr. 1250/92 me lëndën C. Nr. 589/02, kurse pas kësaj në shqyrtimin e datës 2 tetor 2014, ka vendosur që edhe lënda C. Nr. 965/94 të bashkohet me lëndën C. Nr. 1250/92, ashtu që është udhëhequr një kontest unik.

9. Më 20 qershor 2013, *ankuesja* ka paraqitur kundërpadi kundër paditëses, duke kërkuar dorëzimin e paluajtshmërisë në parcelën kontestuese, në disponim dhe shfrytëzim të lirë ku theksohet se parcelën kontestuese e ka blerë bashkëshorti i ankuses në bazë të kontratës së shitblerjes së legalizuar më 1 prill 1992, deri sa ajo dhe fëmijët e saj janë trashëgimtarë të vetëm ligjor pas vdekjes së të ndjerit, dhe në bazë të trashëgimisë parcelat kontestuese, në evidencën katastrale udhëhiqen në emër të tyre.
10. Më 10 dhjetor 2014, me aktgjykimin C. Nr. 1250/92, Gjykata Themelore në Prizren, ka përfunduar shqyrtimin kryesor duke i refuzuar të gjitha kërkesëpaditë e paditësve, dhe duke aprovuar si të bazuar kundër kërkesëpadinë e të paditurve *ankuses*, që të ia dorëzojnë në posedim dhe shfrytëzim të lirë parcelën katastrale.
11. Më 6 prill 2015, përfaqësuesi i palëve paditëse ushtron ankesë në Gjykatën e Apelit kundër aktgjykimit C.Nr.1250/92 të datës 10 dhjetor 2014.
12. Më 3 prill 2017, ankuesja ushtron ankesë në IAP, për zvarritje procedurale nga Gjykata e Apelit.
13. Më 19 maj 2017, Avokati i Popullit, i ka dërguar letër Kryetarit të Gjykatës së Apelit, për të kërkuar informata se në cilën fazë ndodhet proceduare në lidhje me çështjen e *ankuses*.
14. Më 11 qershor 2017, Avokati i Popullit, ka pranuar përgjigje nga kryetari i Gjykatës së Apelit, me të cilën informon se: “*Kjo lëndë ka ardhur në Gjykatë me 5 maj 2015, lënda është ndarë në punë dhe pret në radhë për vendosje*”.
15. Me 3 gusht 2017, zyra e Avokatit të Popullit, ka kërkuar informata nga zyra për menaxhimin e lëndëve të Gjykatës së Apelit, në lidhje me çështjen e parashtruar me ç’ rast është informuar se lënda ende është e papërfunduar.
16. Me 25 tetor 2017, *ankuesja* ka informuar se më 11 tetor 2017 ka parashtruar urgjencë Gjykatës së Apelit.
17. Me 27 tetor 2017, përfaqësuesja e IAP-it, ka kontaktuar me zyrën për menaxhimin e lëndëve në Gjykatën e Apelit, me ç’ rast është informuar se lënda akoma mbetet e papërfunduar.

Instrumentet ligjore të zbatueshme në Republikën e Kosovës

18. Kushtetuta e Republikës së Kosovës, në nenin 21 thekson: “*Republika e Kosovës mbron dhe garanton të drejtat e njeriut dhe liritë themelore, [...]*”
19. E drejta për gjykim të drejtë dhe të paanshëm, përcaktohet me nenin 31.1 të Kushtetutës: “*Çdo kujt i garantohet mbrojtje e barabartë e të drejtave në procedure para gjykatave, organeve të tjera shtetërore dhe bartësve të kompetencave publike*”
20. Po ashtu, Mbrojtja gjyqësore e të drejtave, në nenin 54 të Kushtetutës, përcakton: “*Çdo kush gëzon të drejtën e mbrojtjes gjyqësore në rast të shkeljes ose mohimit të ndonjë të drejte të garantuar me Kushtetutë ose më ligj, si dhe të drejtën në mjete efektive ligjore nëse konstatohet se një e drejtë e tillë është shkelur*”.

21. Konventa Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave dhe Lirive Themelore të Njeriut (KEDNJ) është dokument ligjor i zbatueshëm drejtpërdrejtë me Kushtetutën e Republikës së Kosovës dhe ka prioritet në rast konflikti, ndaj dispozitave e ligjeve dhe akteve të tjera të institucioneve publike.¹ Paragrafi 1 i nenit 6 i KEDNJ garanton që: *“Në përcaktimin e të drejtave dhe detyrimeve civile, çdo njeri ka të drejtë për një proces të drejtë dhe të hapur brenda një afati të arsyeshëm kohor”*.
22. Ligji për Gjykatat nr. 03/L-199, në nenin 7 par. 2 përcakton:
- “Çdo person ka qasje të barabartë në gjykata dhe askujt nuk i mohohet e drejta në gjykim të drejtë në përputhje me procedure e rregullt ligjore ose të drejtë në mbrojtje të barabartë me ligj. Çdo person fizik apo juridik ka të drejtë në gjykim të drejtë dhe brenda afatit të arsyeshëm kohor”*.
23. Ndërsa, neni 7, paragrafi 5, i Ligjit për Gjykatat nr. 03/L-199, përcakton: *“Të gjitha gjykatat duhet të funksionojnë në mënyrë të shpejtë dhe efikase për të siguruar zgjidhjen e shpejtë të lëndëve”*.
24. Ligji për Procedurën Kontestimore nr. 03/L-006, në nenin 10, par. 1 të këtij ligji përcakton: *“Gjykata ka për detyrë të përpiqet që procedura të zhvillohet pa zvarritje dhe sa më pak shpenzime, si dhe të bëjë të pamundur çdo shpërdorim të të drejtave procedurale që u takojnë palëve sipas këtij ligji”*.
25. Ligji për Procedurën Kontestimor, neni 190, paragrafi 3, parasheh se:
- “Gjykata e shkallës së dytë do ta caktoj shqyrtimin e drejtpërdrejtë të çështjes edhe po qe se aktgjykimi i shkallës së parë është anuluar dy here dhe kur në seancën e kolegjit vlerëson se aktgjykimi kundër të cilit është paraqitur ankimi është bazuar në shkeljet esenciale të dispozitave të procedurës kontestimore, apo në gjendjen faktike të konstatuar gabimisht apo në mënyrë jo të plotë”*.

Analiza ligjore

26. *Ankuesja*, ankohet për zvarritje të procedurës në Gjykatën e Apelit. Ajo konsideron se kjo gjykatë nuk i ka zhvilluar procedurat brenda një afati të arsyeshëm kohor, që do të mund të përbënte shkelje të së drejtës së tij për një proces të rregullt brenda një afati të arsyeshëm kohor të garantuar me paragrafin 1 të nenit 6 të KEDNJ, i cili thotë:
- “Në përcaktimin e të drejtave dhe detyrimeve civile [...], çdo njeri ka të drejtë për një proces të drejtë dhe të hapur brenda një afati të arsyeshëm [...]”*
27. Në raste të shumta, Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut (GJEDNJ) ka theksuar se e drejta e palës që çështja e tij, të vendoset në afat të arsyeshëm kohor, paraqet element qenësor të së drejtës për gjykim të drejtë dhe të paanshëm (në mes tjerash shih rastin *Azdajic v. Slovenia*, 8 tetor 2015)
28. Avokati i Popullit përkujton se praktika e GJEDNJ ka vërtetuar se zgjatja e procedurës normalisht llogaritet nga koha e inicimit të procedurave gjyqësore (shih aktgjykimin *Moldovan dhe të tjerët kundër Rumanisë*, më 12 korrik 2005 dhe aktgjykimin,

¹ Kushtetuta e Republikës së Kosovës, neni 22

Sienkiewicz kundër Polonisë, më 30 shtator 2003), deri në kohën kur çështja ka përfunduar ose aktgjykimi është ekzekutuar, (shih aktgjykimin *Poitier kundër Francës*, më 8 nëntor 2005). Megjithatë, Avokati i Popullit përkujton se neni 6 i Konventës nuk e përcakton ndonjë afat absolut të caktuar për përcaktimin e zgjatjes së arsyeshme të procedurës por një përcaktim i tillë varet nga rrethanat e veçanta të çështjes.

29. Avokati i Popullit vëren se GJEDNJ, në rastin *Zimmerman dhe Steiner kundër Zvicrës*, ka theksuar se një prej faktorëve që duhet të merret në konsiderim është sjellja e autoriteteve kompetente gjyqësore dhe administrative, dhe se është përgjegjësi e gjykatës që ta organizojë punën e saj në atë mënyrë që individët të informohen për përparimin dhe rezultatet mbi çështjet e tyre brenda një kohe të arsyeshme. (*Aktgjykim Zimmerman dhe Steiner kundër Zvicrës*, 13 korrik 1983).

30. Po ashtu, Avokati i Popullit vëren se, sipas praktikës së GJEDNJ-së, “arsyeshmëria” e kohëzgjatjes se procedurave duhet të vlerësohet... duke ju referuar kritereve si në vijim: ndërlikueshmëria e rastit, sjelljet e aplikuesit dhe të autoriteteve përkatëse dhe se çfarë është në interes për aplikuesin në çështjen në fjalë” (GJEDNJ [Dhoma e Madhe], *Frydlender v. France*, Aplikimi Nr. 30979/96 (2000), par. 43, duke cituar GJEDNJ [Dhoma e Madhe], *Comingersoll S.A v. Portugal*, Aplikimi Nr. 35382/97, par. 19 (2000), par. 19).

31. Avokati i Popullit vëren se nga viti 1992, kur është iniciuar padia kundër *ankueses* kanë kaluar 25 vite. Ndërsa nga parashtrimi i ankesës në Gjykatën e Apelit më 6 prill 2015, kanë kaluar me shumë se dy vite e gjysmë, dhe se lënda ende gjendet në procedurë të shqyrtimit në Gjykatën e Apelit.

32. Mungesa e mjeteve efektive në shkeljen e të drejtës për proces të rregullt brenda një kohe të arsyeshme, siç është garantuar me nenin 6 të KEDNJ, përbën shkelje të nenit 13 të Konventës, i cili thotë:

“Çdo person, të cilit i kanë shkelur të drejtat dhe liritë e njohura me këtë Konventë, ka të drejtë të paraqesë një ankim efektiv përpara një instance kombëtare, edhe kur kjo shkelje ka qenë e kryer nga persona që veprojnë brenda ushtrimit të funksioneve të tyre zyrtare”.

33. Sa i përket zbatueshmërisë së nenit 13, Avokati i Popullit përkujton se GJEDNJ disa herë e ka theksuar se vonesat e mëdha në administrimin e drejtësisë lidhur me palët kontestuese të cilat nuk kanë mjete për ankesë brenda sistemit të brendshëm vendor, përbëjnë kërcënim për sundimin e ligjit (shih aktgjykimin në ratsin *Bottazi kundër Italisë*, më 28 korrik 1999, dhe aktgjykimin në rastin *Di Mauro kundër Italisë*, më 28 korrik 1999). Avokati i Popullit, gjithashtu përkujton se edhe pse GJEDNJ, ka vendosur se mjetet efektive do të duhej të interpretohen në atë mënyrë që të kuptohet se mjetet mund të jenë efektive në kuptim të spektrit të kufizuar të një mjeti efektiv brenda një konteksti të veçantë (aktgjykimi në rastin *Klass dhe të tjerët kundër Gjermanisë*, më 6 shtator 1978), GJEDNJ, gjithashtu ka vendosur edhe si vijon:

“Për sa i përket dështimit të pohuar për të siguruar seance gjyqësore brenda një afati të arsyeshëm [...] asnjë kualifikim i tillë i përmbajtur në fushën e nenit 13 nuk mund të dallohet. Në të kundërtën, vendi i nenit 13 në skemën e mbrojtjes së të drejtave të njeriut

të paraparë me Konventë do të përkrahjet me mbajtjen në minimum të kufizimeve të nënkuptuara me nenin 13 (aktgjykimi në rastin Kudla kundër Polonisë, më 26 tetor 2000)”.

34. Në vend të kësaj, neni 13 pasqyron në mënyrë të drejtpërdrejtë obligimin e shtetit që fillimisht dhe në mënyrë primare të mbrojë të drejtat e njeriut përmes sistemit të tij ligjor duke vendosur me këtë rast një garanci shtesë për një individ për të siguruar që ai apo ajo gëzon të drejtat në mënyrë efektive. Nëse shikohet nga kjo perspektivë, e drejta e një individi për proces të rregullt brenda një kohe të arsyeshme do të jetë më pak efektive nëse nuk ekziston mundësia që së pari ta parashtrijë këtë ankesë pranë një autoriteti vendor. Kërkesat e nenit 13 përkrahin ato të nenit 6 (shih aktgjykimi i lartpërmendur *Kudla*). Kështu, neni 13 garanton një mjet ankimi efektiv pranë një autoriteti vendor për një shkelje të pohuar të kërkesave të nenit 6 për ta shqyrtuar një rast brenda një kohe të arsyeshme. Pasi që rasti në fjalë ka të bëjë me ankesën për zgjatje të procedurës, neni 13 i Konventës është i zbatueshëm.
35. Lidhur me kërkesat e nenit 13, Avokati i Popullit përkujton se efekti i këtij neni është që të kërkojë që një dispozitë e një mjeti vendor të merret me substancën e “një ankesë të kontestueshme” sipas Konventës dhe të lejojë lehtësimin përkatës (shih, p.sh. aktgjykimi në rastin *Kaya kundër Turqisë*, më 19 shkurt 1998). Çfarëdo mjeti i tillë duhet të jetë efektiv si në praktikë ashtu edhe në ligj (shih, p.sh. aktgjykimi në rastin *Ilhan kundër Turqisë*, më 27 qershor 2000). Lidhur me ankesën për zvarritje të procedurës, Avokati i Popullit përkujton se “mjetet efektive” në kuptim të nenit 13 do të duhej që ose të kishin qenë në gjendje ta parandalonin shkeljen e pohuar ose vazhdimin e saj, ose për të ofruar përmirësimin adekuat për çfarëdo shkelje që tashmë kishte ndodhur (shih, aktgjykimi i lartpërmendur *Kudla*).
36. Avokati i Popullit vëren se, megjithëse çështja është ngritur disa herë pranë autoriteteve kompetente legjislative, megjithatë asnjë mënyrë specifike ligjore nuk ka ekzistuar në çështjen në fjalë, përmes së cilës do të kishte mundur të ankohet për zvarritje të procedurës me çfarëdo parashikimi apo shprehje për ta arritur çfarëdo lehtësimi në formë të parandalimit apo kompensimit.

Konstatimet e Avokatit të Popullit

Nisur nga analiza e informatave, dëshmive dhe fakteve në dispozicion, Avokati i Popullit konstaton se për shkak të zvarritjes procedurale:

- ka shkelje të së drejtës për proces të rregullt gjyqësor, brenda një afati të arsyeshëm kohor, të garantuar me aktet ligjore të lartpërmendura në çështjen në fjalë; dhe
- ka shkelje të së drejtës për mbrojtjen gjyqësore të të drejtave.

Prandaj, Avokati i Popullit, në pajtim me nenin 135, paragrafi 3 të Kushtetutës së Republikës së Kosovës, “[...] *Ka të drejtë të bëjë rekomandime dhe të propozojë masa, nëse vëren shkelje të të drejtave dhe lirive të njeriut nga ana e organeve të administratës*

publike dhe organeve të tjera shtetërore”, dhe nenin 16, paragrafi 8 të Ligjit për Avokatin e Popullit, sipas të cilit “Avokati i Popullit mund të jap rekomandime të përgjithshme për funksionimin e sistemit gjyqësorë. Avokati i Popullit nuk do të ndërhyjë në rastet dhe procedurat tjera ligjore që janë duke u zhvilluar para gjykatave, përveç rastit kur ka zvarritje të procedurës”, bazuar në analizën ligjore të mësipërme, në cilësinë e rekomanduesit, duke iu referuar argumenteve të lartpërmendura, me qëllim të përmirësimit të punës në sistemin gjyqësor të Kosovës.

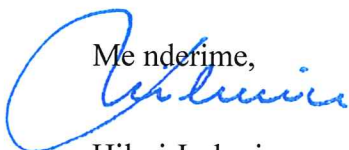
REKOMANDON

Gjykatën e Apelit

- ***Që pa vonesa të mëtutjeshme t’i ndërmerr të gjitha veprimet përkatëse ligjore për shqyrtim dhe vendosje të lëndës AC. Nr. 1717/2015***

Në pajtim me nenin 132, paragrafi 3 të Kushtetutës së Republikës së Kosovës (“Çdo organ, institucion ose autoritet tjetër, që ushtron pushtet legjitim në Republikën e Kosovës, është i detyruar t’u përgjigjet kërkesave të Avokatit të Popullit dhe t’i paraqesë atij/asaj të gjitha dokumentet dhe informacionet e kërkuara në pajtim me ligj”) dhe nenin 28 të Ligjit Nr. 05/L-019 për Avokatin e Popullit (“Autoritetet, të cilave Avokati i Popullit u ka drejtuar rekomandim, kërkesë ose propozim për ndërmarrjen e veprimeve konkrete, . . . duhet të përgjigjen brenda afatit tridhjetë (30) ditor. Përgjigjja duhet të përmbajë arsyet me shkrim për veprimet e ndërmarra lidhur me çështjen në fjalë”), mirësisht Ju lutemi të na informoni për veprimet që do të ndërmerrni lidhur me këtë çështje.

Me nderime,

Hilmi Jashari
Avokat i Popullit